

BAROMETER VAN DE WATERARMOEDE

EEN KWETSBAARHEID DIE NOG TE WEINIG ZICHTBAAR IS

Het probleem van waterarmoede is lang onderbelicht gebleven. Voldoende kwaliteitsvol water hebben, is nochtans een basisvoorwaarde voor menselijke waardigheid.

Om dit thema op de agenda te zetten publiceert de Koning Boudewijnstichting de **eerste barometer van de waterarmoede in België**¹. Op vraag van de Stichting analyseerden en interpreteerden onderzoeksters van de Universit  Libre de Bruxelles en de Universiteit Antwerpen de recentste gegevens (van 2021). De Barometer beoogt een **signaalfunctie**

te vervullen en actoren die met het probleem te maken hebben, in staat te stellen het vanuit verschillende perspectieven beter te begrijpen.

Naast de publicatie van feiten en cijfers over waterarmoede, bestrijdt de Stichting deze vorm van sociale uitsluiting door projecten op het terrein te steunen. Tussen 2016 en 2020 hebben 34 projecten, zowel preventief als curatief, steun ontvangen van Fondsen beheerd door de Stichting. Twee inspirerende projecten die in 2023 werden ondersteund, worden aan het einde van deze ZOOM gepresenteerd.

IN EEN OOGOPSLAG

Waterarmoede is een situatie waarin een persoon/huishouden zich bevindt die **geen toegang heeft tot water, hetzij in voldoende hoeveelheid, hetzij van voldoende kwaliteit om aan de basisbehoeften (voeding, lichaamshygiëne en huisvesting) te voldoen**. Dit omvat het risico van afgesneden te worden van de drinkwatervoorziening.

Een manier om waterarmoede te meten, bestaat erin huishoudens te identificeren die **een te groot deel van hun beschikbare inkomsten besteden aan hun waterrekening, na aftrek van de kosten voor huisvesting**.

Twee indicatoren kunnen worden gebruikt:

- Op basis van een **vastgesteld drempelbedrag**, vaak internationaal gebruikt en ook door sommige waterdistributiemaatschappijen in België. Volgens deze indicator leefde 5% van de Belgische huishoudens in waterarmoede in 2021.
- Op basis van een **variabel drempelbedrag**, waarmee ongelijkheden geanalyseerd kunnen worden. Volgens deze indicator leefde 13,8% van de Belgische huishoudens in waterarmoede in 2021.

In België wordt waterarmoede voornamelijk veroorzaakt door **een te laag inkomen, een te hoge waterrekeningen en slechte huisvesting**.

Diepgaande analyses van de waterarmoede-indicator gebaseerd op een variabel drempelbedrag tonen aan dat er **aanzienlijke ongelijkheden** bestaan wat betreft toegang tot water. Deze worden hieronder uitgewerkt.

¹ De Barometer van de waterarmoede is gebaseerd op de gegevens van de BE-SILC-enquête, de Belgische tak van de EU-SILC (Statistieken van de Europese Unie over Inkomens en Levensomstandigheden) voor het jaar 2021. In België is Statbel, de Algemene Directie voor Statistiek van de FOD Economie, verantwoordelijk voor de BE-SILC-enquête, uitgevoerd bij een steekproef van de Belgische bevolking.

FEITEN EN ANALYSE

EVOLUTIE VAN HET VERBRUIK EN DE PRIJS VAN WATER

Het gemiddeld drinkwaterverbruik van huishoudens (voor alle gebruik) is de voorbije decennia geleidelijk afgenomen: het nationale gemiddelde is gedaald van ongeveer 121 liter per dag en per persoon midden jaren negentig naar 96 liter per dag en per persoon in 2019.

Sinds 2020 is het gemiddelde waterverbruik van Belgische huishoudens toegenomen. Perioden van werkloosheid en de toename van

thuiswerk als gevolg van de Covid-19-pandemie zijn waarschijnlijk de belangrijkste oorzaken.

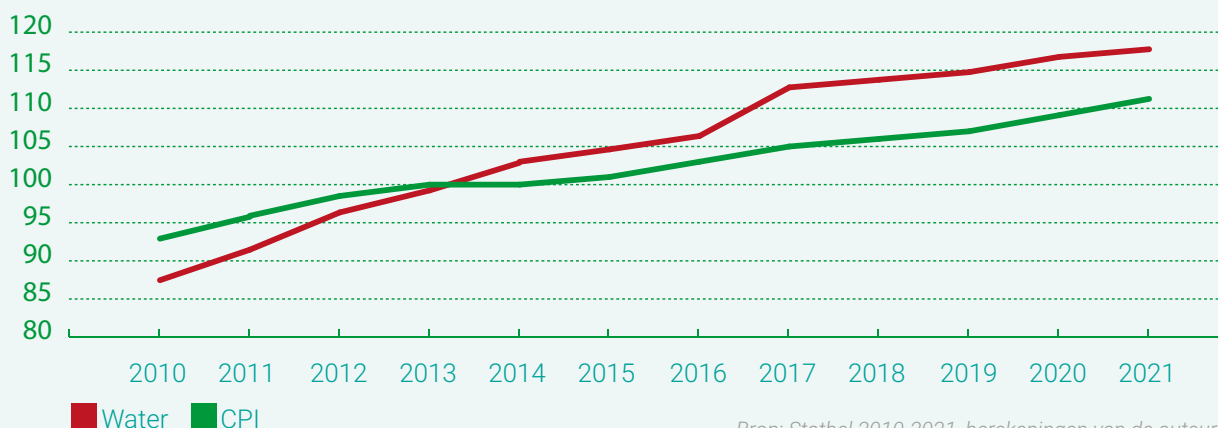
Sinds 2013 is de gemiddelde waterprijs sneller gestegen dan de consumentenprijsindex (CPI).

Over de periode 2010-2021 is de waterprijs met meer dan 34% gestegen (tegenover 21% voor de CPI). De stijging liet zich vooral voelen in Vlaanderen; in het

Brussels Hoofdstedelijk Gewest stagneren de prijzen sinds 2014 en in Wallonië sinds 2017.

In 2021 liep de mediaanrekening voor leidingwater voor huishoudens op tot 27€ per maand, gaande van 21€ in het Brusselse Gewest tot 26,8€ in Vlaanderen en 30€ in Wallonië. Het bedrag van de waterrekening hangt nauw samen met het aantal gezinsleden.

Evolutie van de waterprijs in verhouding tot de consumptieprijsindex, 2010-2021

Bron: Statbel 2010-2021, berekeningen van de auteurs

WATERARMOEDE: WAT HOUDT DIT IN?

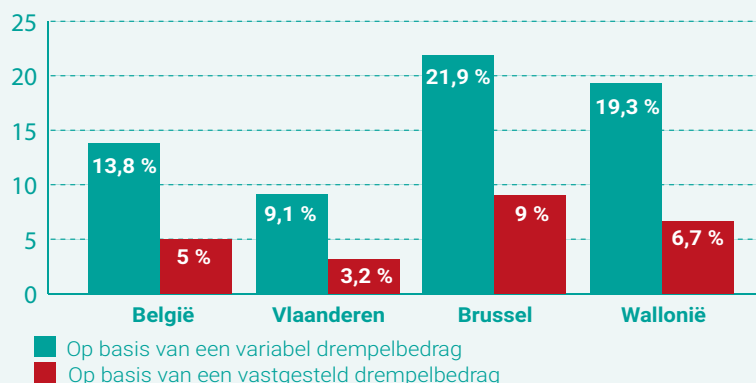
Een persoon of huishouden in waterarmoede heeft geen toegang tot voldoende kwaliteitsvol water om te voldoen aan de basisbehoeften van voeding, lichaamshygiëne en huisvesting. Het gaat onder meer om het risico om afgesneden te worden van de drinkwatervoorziening.

Een huishouden leeft eveneens in waterarmoede als het een te groot deel van zijn beschikbare inkomen moet besteden aan de waterfactuur, na aftrek van de woonkosten. De

situatie verschilt echter fors naargelang de regio en de graad van verstedelijking.

In België is waterarmoede vooral het gevolg van een te laag inkomen, een te hoge waterrekening of een woning van slechte kwaliteit.

Aandeel van huishoudens in waterarmoede volgens de regio, 2021

Bron: BE-SILC 2021, Statbel, berekeningen van de auteurs

SOMMIGE HUISHOUDENS ZIJN KWETSBAARDER

Volgens de indicator gebaseerd op een variabel drempelbedrag zijn sommige huishoudens aanzienlijk meer blootgesteld aan waterarmoede dan andere.

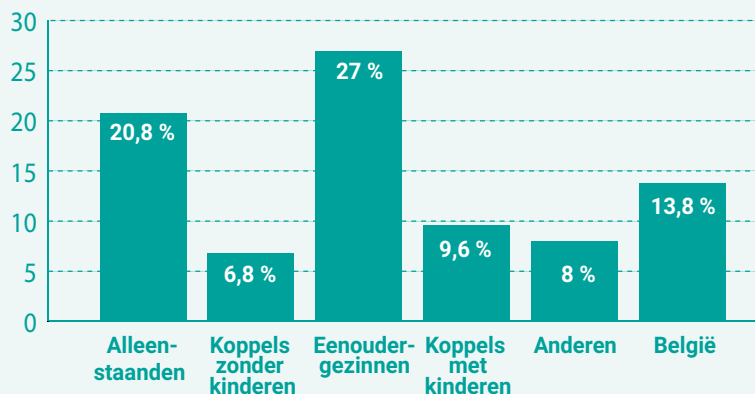
Inkomen en werkintensiteit spelen een grote rol: dit geldt voor 56% van de huishoudens met een risico tot armoede en bijna 43% van de huishoudens met een lage werkintensiteit. Ook de **middenklasse** blijft niet buiten schot: 20,3% van de huishoudens van de 'lage' middenklasse (inkomen tussen 15.512,88 € en 20.683,84 €) en 3,6% van de kernmiddenklasse (inkomen tussen 20.683,84 € en 31.025,76 €) leven in waterarmoede.

Eenoudergezinnen en

alleenstaanden (en dan vooral vrouwen) lopen een veel groter risico op waterarmoede – de

verantwoordelijke volwassene draait immers alleen op voor de waterrekening.

Aandeel van huishoudens in waterarmoede gemeten volgens het type huishoudens, 2021

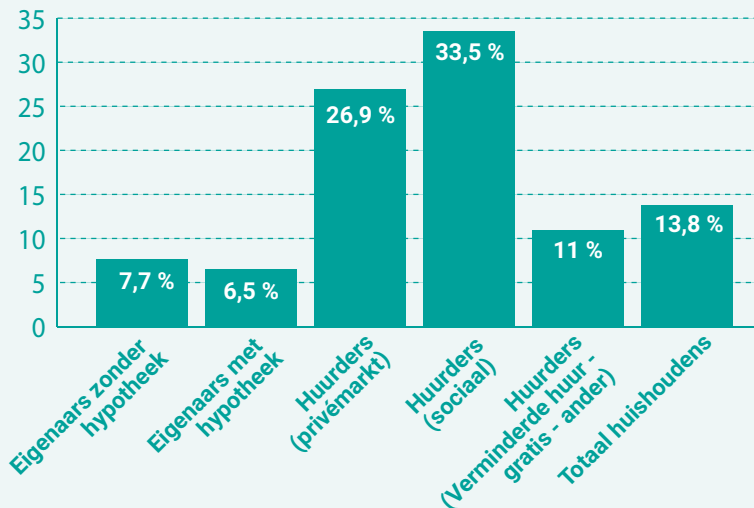
Bron: Statbel 2010-2021, berekeningen van de auteurs

HUISVESTING, EEN BEPALENDE FACTOR

Het type woning en de kwaliteit ervan spelen een grote rol in dit probleem. Zijn opvallend kwetsbaarder voor gemeten waterarmoede:

- **huurders** (26,8%, tegen 7,1% bij eigenaars) en, onder hen, sociale huurders;
- huishoudens in een **appartement** (23,2%, tegen 9,9% voor wie in een huis woont). Flatbewoners hebben veel minder toegang tot een waterput of -tank. Appartementen worden ook vaker bewoond door huurders die gemiddeld een lager inkomen hebben dan eigenaars;
- huishoudens in een woning met een **lekkend dak**, **sporen van vochtigheid** of **schimmel** op de muren/plafonds en in de funderingen (18,4%, tegen 12,9% voor wie in een kwaliteitsvolle woning leeft).

Aandeel van huishoudens in waterarmoede gemeten volgens het bewonersstatuut van de woning, 2021

Source: BE-SILC 2021, Statbel, calculs des auteurs

EEN AANZIENLIJKE IMPACT OP DE GEZONDHEID

Personen in slechte gezondheid zijn duidelijk kwetsbaarder voor waterarmoede. 24,2% van de personen die zeggen een 'slechte' tot 'zeer slechte' gezondheid te hebben, leven in een huishouden met waterarmoede. Dat is eveneens het geval voor 15,8% van de personen die zeggen ziek te zijn of een chronisch gezondheidsprobleem te hebben.

WATERARMOEDE BESTRIJDEN: GOEDE PRAKTIJKVOORBEELDEN

Tussen 2016 en 2020 ondersteunde de Koning Boudewijnstichting 34 projecten om deze vorm van kwetsbaarheid te voorkomen en aan te pakken via de Fondsen die ze beheert. De projecten ondersteund door het Fonds Ernest du Bois vallen op door de betrokkenheid van het

OCMW en van de personen in waterarmoede om waterlekken in hun woning op te sporen en te repareren – een aanpak die terreinactoren onmisbaar vinden.

Dankzij de steun voor dergelijke projecten kon het waterverbruik met 20 tot 50% worden

teruggedrongen, naargelang de individuele situatie.

In 2023 hebben verschillende projecten, die resultaten konden voorleggen, opnieuw steun gekregen van het Fonds om op te schalen en hun actieterrein uit te breiden. Twee voorbeelden:

In Court-Saint-Étienne werkt het project 'Tous ensemble contre les m³ d'eau perdus' rond vier dimensies: sensibilisering van huishoudens over rationeel waterverbruik; identificatie en reparatie van waterlekken om de woningkwaliteit te verbeteren; individuele begeleiding van huishoudens in samenwerking met het OCMW; en evaluatie. De voorgestelde aanpak combineert een individuele aanpak (huisbezoeken, coproductie van een 'mini-audit-water' om te bepalen wat eerst moet worden aangepakt, individuele opvolging, enz.) en collectieve actie (workshops 'jacht op lekken', opleiding om lekken te leren repareren, rondetafelgesprekken om ervaringen te delen, enz.).

 "Dankzij de individuele opvolging zien mensen dat ze makkelijk kunnen besparen."

OCMW van Court-Saint-Etienne

In Vilvoorde organiseert het project 'Mivavil bestrijdt waterarmoede!', in samenwerking met OCMW's en armoedeorganisaties, sensibiliseringsworkshops voor kwetsbare gezinnen. Het doel is hen te sensibiliseren en hen te leren hun waterverbruik en dus hun waterrekening te beperken. Ter ondersteuning van deze workshops werd een heldere informatiebrochure, op maat van het doelpubliek, uitgewerkt. De brochure wordt ook gebruikt tijdens de huisbezoeken; experts geven dan tips voor hoe ze hun waterfactuur kunnen beperken, en ze bekijken samen hoe ze de watermeter moeten aflezen en de waarden noteren in een tabel, zodat ze hun verbruik kunnen opvolgen.

 "We zetten ons hier allemaal in om maatregelen te nemen om onze waterrekening te beperken."

Mivavil

MEER LEZEN

Het rapport 'Barometer van de waterarmoede – Analyse en interpretatie van de resultaten 2021' kan gratis gedownload worden via www.kbs-frb.be.

Meer over het Fonds Ernest du Bois vindt u op: <https://kbs-frb.be/nl/ernest-du-bois-fonds>

KONING BOUDEWIJNSTICHTING

De Koning Boudewijnstichting heeft als opdracht bij te dragen tot een betere samenleving. De Stichting is in België, in Europa en internationaal een actor van verandering en innovatie in dienst van het algemeen belang en van de maatschappelijke cohesie. Ze zet zich in om een maximale impact te realiseren door de competenties van organisaties en personen te versterken. Ze stimuleert doeltreffende filantropie bij personen en ondernemingen.

De Koning Boudewijnstichting is een stichting van openbaar nut. Ze werd opgericht in 1976, toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Dank aan de Nationale Loterij en haar spelers, en aan alle schenkers voor hun gewaardeerde steun.

Abonneer u op onze e-news: www.kbs-frb.be

Volg ons op